

การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชงทอง

อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

PROMOTING VOLUNTEER WORK BASED ON THE SIX PRINCIPLES OF SARANIYA DHAMMA IN SAOTHONGTHONG COMMUNITY, PAK PHANANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระเอกพงษ์ ภูริบุญ (ไชยพงษ์)*, พระครูจิตตสุนทร เทพโล (ชูเกลี้ยง), พระครูโฆสิตวัณณานุกูล (อนุวัฒน์โน)

Phra Aekaphong Bhuripunno (Chaiphong)*, PhrakruChittasunthon Thachapaalo (Chukeang), PhrakruKositwattananukul (Anuwattthano)

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Arts Program in Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: kuper2478@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาของชุมชนเสาชงทอง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาหลักสาราณียธรรม 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) ส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชงทอง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และตัวแทนจิตอาสา เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาของชุมชนเสาชงทอง เป็นการอุทิศตนด้วยการลดความเห็นแก่ตัว ทำงานด้วยความเสียสละเพื่อสังคมส่วนรวม มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค หรือไม่หลงตามคำนิทาหรือสรรเสริญ พร้อมปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม 2) หลักสาราณียธรรม 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นหลักการดำเนินชีวิตที่นำไปสู่ความสามัคคีของสังคม ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมให้หวนระลึกถึงกันด้วยความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันผ่านหลักการ 6 ข้อ คือ เมตตาทายกรรม เมตตาวจิกรรม เมตตาโมกรรม สาราณโภคิตา สีสสามัญญตา และทิวฐีสามัญญตา เพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคม 3) การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชงทอง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้การทำงานด้านจิตอาสาของชุมชนเสาชงทอง มีแรงขับเคลื่อนพลังแห่งความสามัคคีเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของคนในชุมชน ตลอดถึงการอุทิศตนเพื่อการทำงานของสังคมส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ทำให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสงบสุข

คำสำคัญ: การส่งเสริม, หลักสาราณียธรรม, จิตอาสา, ชุมชนเสาชงทอง

Abstract

This research paper aims to: 1) study the concepts of volunteerism within the Saothongthong community, Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province; 2) examine the six principles of *Saraniyadhamma* (principles of cordiality) as found in the Theravada Buddhist scriptures; and 3) promote volunteer work in accordance with the six *Saraniyadhamma* principles within the Saothongthong community, Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province. This study employed a qualitative research methodology, emphasizing document analysis and in-depth interviews with key informants, including Buddhist monks, community leaders, and volunteer representatives. The research findings are presented in a descriptive narrative format. The research findings reveal the following: 1) The concept of volunteerism in the Saothongthong community is characterized by selflessness, dedication to the common good, and a steadfast mind that remains undisturbed by obstacles, criticism, or praise. Community members engage in volunteer work with a sincere intention to serve the greater public interest rather than personal gain. 2) The six *Saraniyadhamma* principles outlined in the Theravada Buddhist scriptures serve as a code of conduct that fosters social harmony. These principles function as moral anchors, reminding individuals of their mutual goodwill and human interconnectedness. The six principles include: acts of loving-kindness through bodily action (*metta-kayakamma*), speech (*metta-vacikamma*), and thought (*metta-manokamma*); sharing of resources (*sadharanabhogita*); moral consistency (*silasamaññata*); and harmony in views (*ditthisamaññata*). Together, they cultivate unity and cohesion in society. 3) Promoting volunteerism based on the six *Saraniyadhamma* principles within the Saothongthong community has energized communal efforts and strengthened the spirit of unity. This outcome is largely attributed to the active participation of community members in collective development, as well as their willingness to dedicate themselves to the welfare of the community over individual interests. As a result, the community is able to coexist in peace and mutual support.

Keywords: Promotion, Saraniyadhamma Principles, Volunteerism, Saothongthong Community

บทนำ

ในสังคมยุคปัจจุบันนี้ วัฒนธรรมโลกได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสสังคม ทุนนิยม วัตถุนิยม บริโภคนิยม รวมถึงเทคโนโลยีอัจฉริยะ หรือ AI ที่ส่งผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยทุกระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ วัฒนธรรมเศรษฐกิจ และการเมือง ทำให้คนมีโอกาสรู้จักวัฒนธรรมและการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รวมถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมแบบพหุวัฒนธรรม แต่ค่านิยมต่าง ๆ ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่เริ่มขาดความสามัคคี ขาดความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างกัน หรือขาดหลักธรรมที่นำไปสู่การ

ชวนให้ระลึกถึงกันอย่างจริงจังคือการปฏิบัติชีวิตด้วยสาราณียธรรม 6 ประการ มีเมตตากรรม เป็นต้นนั้นแล้ว สุขความเจริญของชีวิต และประเทศชาติ ก็สามารถเกิดขึ้นได้ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2542) เพราะแต่ละคนต่างมุ่งแสวงหาความสุขส่วนตัวมากกว่าการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ขาดความไว้วางใจและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในสังคม นำไปสู่ความแตกแยกแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและเกาะกลุ่มเอาตัวรอดเห็นแก่ตัวมากขึ้น ผลที่มาจาก การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมไทยให้ผลกระทบทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะการเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และกระตุ้น โน้มน้าวส่งเสริมให้บุคคลโดยเฉพาะเยาวชนวัยหนุ่มสาวอันเป็นพลังสำคัญของสังคมในอนาคตตั้งเป้าหมายของชีวิต ที่เป็นการแสวงหาความมั่งคั่งมั่นคงของชีวิตและใช้ชีวิตแบบฟุ้งเฟ้อ รักความสบาย เน้นการแข่งขันแข่งแย่งชิงดีชิงเด่นเพื่อเอาตัวรอด นำไปสู่การขาดจิตสำนึกสาธารณะหรือจิตอาสา อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในสังคมไทย (กาญจนา สุวรรณศรี, 2562)

คำว่า “จิตอาสา” เป็นลักษณะเป็นจิตที่ไม่มุ่งดูตายต่อสังคม หรือความทุกข์ยากของผู้คน และปรารถนาเข้าไปช่วย ไม่ใช่ด้วยการให้ทาน ให้เงิน แต่ด้วยการสละเวลา ลงแรงเข้าไปช่วย ด้วยจิตที่เป็นสุขที่ได้ช่วยผู้อื่น แต่การอาสาช่วยด้วยจิตวิญญูณของมนุษย์ที่แท้จริง การสร้างสำนึกของจิตอาสาเป็นประตูที่เปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้ร่วม แก้ไขลดช่องว่างเติมเต็มปัญหาบางอย่างในสังคม เช่น ปัญหาเยาวชน ปัญหาสิ่งแวดล้อมและอื่น ๆ ในสังคมโดยภาพรวม ปัจจุบันสังคมไทยตื่นตัวในเรื่องจิตอาสาและเคลื่อนไหวในเรื่องนี้มากขึ้น กระแสจิตอาสาแบบใหม่มีพลัง ในการเปลี่ยนแปลงแบบทวีคูณ แต่ไม่ครอบคลุมทุกประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและไม่สามารถกระจายตัว ไปช่วยเหลือได้ในทุกพื้นที่ กระแสจิตอาสาในสังคมไทยมีมานาน แต่ยังขาดการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565) เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบัน หรือในอนาคต ความมีจิตอาสาของคนไทยก็จะมีอยู่ตลอดเวลา เพราะจิตอาสาไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเท่านั้น แต่จิตอาสาเกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้ว หรือดีอยู่แล้วให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป อีก (ประพิพรรณ ภาวนะวัฒน์, 2556) เพราะสังคมไทยถูกปลูกฝังด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่องค์สมเด็จพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในคัมภีร์มีหลักคิดและมีแนวคิดอยู่หลายประการที่สามารถนำมาส่งเสริมสนับสนุนการ ปฏิบัติงานจิตอาสา เพื่อใช้เป็นแนวทางหรือเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานจิตอาสาในปัจจุบันได้ ดังเช่น คุณธรรม จริยธรรมหรือแนวทางการทำงานหรือการบำเพ็ญพุทธกิจเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ของพระพุทธองค์ หรือพุทธจริยา ที่แสดงให้เห็นถึงความเสียสละ หรือพระกรุณาคุณของพระพุทธองค์ในการอุทิศชีวิตและความสุขสบายส่วนตน เพื่อให้หรือริทรัพย์ที่ยิ่งใหญ่แก่ผู้อื่น โดยการเผยแผ่พระธรรมเพื่อช่วยให้สรรพสัตว์พ้นจากความทุกข์ ถึงแม้จะมีอุปสรรค พระองค์ก็สามารถใช้สติปัญญาในการแก้ไขให้ผ่านพ้นไปได้ สิ่งสำคัญของพระพุทธศาสนาคือการตระหนัก ถึงคุณค่าของการให้และการช่วยเหลือผู้อื่นผ่านหลักพุทธธรรมต่าง ๆ เช่น สาราณียธรรม 6 ธรรมเป็นเหตุให้ระลึก ถึงกัน เป็นต้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2567) รวมทั้งยังมีหลักธรรมคำสอนที่มีความเกี่ยวโยง กันเป็นระบบโครงสร้างไว้เพื่อป้องกันปัญหาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม ถึงแม้ในยุคสมัยปัจจุบันนี้มีอุปสรรคปัญหามากมายหลากหลายรูปแบบ นอกจากนี้หลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้นมีบทบาทสำคัญในการ เสริมสร้างความสามัคคีโดยต้องอาศัยหลักสาราณียธรรม (วิ.ป. (ไทย) 8/274/368) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ชุมชนเสาชิงช้า มีจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร 869 คน 234 ครัวเรือน จำแนกประชากรเป็นชาย 449 คน และหญิง 420 คน เป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ จึงได้มีการแบ่งชุมชนใหม่ออกจากชุมชนเสาชิงช้าเดิมเป็น 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนประชาพัฒนา ชุมชนชาวน้ำ ชุมชนตลาด และชุมชนเสาชิงช้าจนถึงปัจจุบัน โดยกิจกรรมด้านจิตอาสาที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชน ด้านสุขภาพและภัยพิบัติ เช่น การบริจาคโลหิต ช่วยเหลือผู้ป่วย ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ แผ่นดินไหว ผ่านการจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องสุขภาพในชุมชน หรือมีอาสาสมัครกู้ชีพ กู้ภัย ตลอดถึงหน่วยคณะกรรมการชุมชน สภาองค์กรชุมชน อสม. ภาควิชาที่เกี่ยวของ และแกนนำชาวบ้าน ซึ่งมีการทำงานเป็นทีมคอยช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้แก่ประชาชน ส่วนด้านสังคมและชุมชน มีการช่วยงานผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาส บริจาคสิ่งของ อาหาร เสื้อผ้าให้กับบ้านพักเด็กและสถานสงเคราะห์ เป็นต้น (เทศบาลเมืองปากพอง, 2566) โดยอุปสรรคปัญหาของการทำงานด้านจิตอาสาส่วนใหญ่ที่ยังขาดความสามัคคีในองค์กร ตลอดถึงยังขาดร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชน และภาครัฐในเรื่องของข้อมูลข่าวสาร ทำให้เกิดความล่าช้า ไม่ทันต่อสถานการณ์ ทำให้ประชาชนไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาอย่างทันท่วงที

ด้วยเหตุผลตามที่ได้กล่าวมานี้ จึงทำให้ผู้วิจัย สนใจค้นคว้าเรื่องการส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช พร้อมทั้งสามารถนำ ผลการวิจัยมาช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้ง การขาดความสามัคคี การใช้กิริยามารยาทไม่เหมาะสม และการขาดความเสียสละ อุทิศตนของคนในชุมชนเสาชิงช้า นำไปสู่การปฏิบัติตนตามหลักสาราณียธรรม 6 ประการหนทางแห่งความสามัคคีผาสุก ผ่านการส่งเสริมในการทำงานจิตอาสา ทั้งยังสามารถเป็นแบบอย่างแนวทางให้แก่สาธารณชนตลอดถึงการนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่น ๆ รวมถึงท่านผู้ที่มีความสนใจมุ่งมั่นในการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาหลักสาราณียธรรม 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary study) และการศึกษากาสนาม (Field study) ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการทำงานด้านจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 การศึกษาในเชิงเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และหลักสาราณียธรรม 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

1.2 การศึกษาภาคสนาม ผ่านการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการทำงานด้านจิตอาสาตามหลักสภาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1.2.1 กำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะศึกษา โดยสำรวจและศึกษาสภาพบริบทของชุมชน วัดสถานศึกษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสภาพปัญหาของชุมชน เป็นต้น

1.2.2 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) ประกอบด้วยพระภิกษุผู้มีพรรษาไม่ต่ำกว่า 15 พรรษา ผู้นำชุมชนปัจจุบันหรือผู้มีประสบการณ์เป็นผู้นำ และตัวแทนประชาชนในการทำงานด้านจิตอาสาในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 3 ปีต่อเนื่อง จำนวน 20 รูป/คน ทั้งนี้เพื่อพิจารณาถึงกระบวนการการส่งเสริมการทำงานด้านจิตอาสาตามหลักสภาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า

1.2.3 ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ การใช้หลักสภาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้าเพื่อการส่งเสริมการทำงานด้านจิตอาสา

1.2.4 ถอดองค์ความรู้การใช้หลักสภาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้าเพื่อการส่งเสริมการทำงานด้านจิตอาสา

1.2.5 สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะทั้งในระดับนโยบาย องค์กร ชุมชน และระดับปัจเจกบุคคล

2. พื้นที่ดำเนินการวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 พื้นที่ดำเนินการวิจัย พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ ชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมจำนวน 20 รูป/คน ประกอบด้วย

2.2.1 พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 5 รูป

2.2.2 ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน

2.2.3 ตัวแทนประชาชน จำนวน 11 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ พัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสารวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาการส่งเสริมการใช้หลักสภาราณียธรรม 6 เพื่อการทำงานด้านจิตอาสาโดยผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการออกแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้หลักสภาราณียธรรม 6 เพื่อการทำงานด้านจิตอาสาของคนในชุมชน โดยการใช้หลักเมตตากรรม และเมตตาจริกรรม เพื่อการแก้ปัญหาด้านการใช้กิริยามารยาทไม่เหมาะสม ใช้หลักเมตตาโมกกรรม เพื่อการแก้ปัญหาด้านการขาดความสามัคคี และใช้หลักสภาราณียธรรม 6 สีสามัญญตา และทิวาสามัญญตา เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการขาดการเสียสละอุทิศตน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 ติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์

4.3 ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

4.4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้หลักสราณียธรรม 6 เพื่อการส่งเสริมการทำงานด้านจิตอาสาของคนในชุมชน โดยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

4.5 ดำเนินการวิเคราะห์การใช้หลักสราณียธรรม 6 เพื่อการส่งเสริมการทำงานด้านจิตอาสาของคนในชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

4.6 ถอดองค์ความรู้จากงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช”

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาจัดหมวดหมู่ แยกประเด็น และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการพิจารณาความสอดคล้องกับสถานการณ์พื้นที่ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุปและเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผลการศึกษารูปแบบการบรรยาย และรายงานผลการศึกษารูปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความเข้มแข็งของสังคมผ่านกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ ซึ่งมีได้จำกัดเพียงการช่วยเหลือเฉพาะหน้า แต่ยังมุ่งสร้างความเข้มแข็งทางสังคม ผ่านการร่วมมือของประชาชนและองค์กรในท้องถิ่น กิจกรรมด้านสุขภาพและภัยพิบัติ เช่น การกู้ชีพ กู้ภัย และการให้ความรู้ด้านสุขภาพ ช่วยเสริมสร้าง ความมั่นคงทางชีวิตและสาธารณสุข ขณะเดียวกัน กิจกรรมด้านสังคม เช่น การดูแลผู้ด้อยโอกาสและการบริจาคสิ่งของ ช่วยสร้าง ความอบอุ่นและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในชุมชน โดยสามารถสรุปได้จากการลงสัมภาษณ์ในพื้นที่จริง ดังนี้

1.1 ด้านสุขภาพและภัยพิบัติ

- การบริจาคโลหิต ช่วยเหลือผู้ป่วย และการบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ แผ่นดินไหว เป็นการแสดงออกถึง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตามหลักพุทธธรรมเรื่อง “พรหมวิหาร 4” (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา)

- การจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพในชุมชน และการมีอาสาสมัครกู้ชีพ กู้ภัย รวมทั้ง การสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น อสม. คณะกรรมการชุมชน และภาคีเครือข่าย แสดงถึง พลังการทำงานเป็นทีม ที่มีความสำคัญต่อการจัดการปัญหาและลดความเสี่ยงในระดับท้องถิ่น

1.2 ด้านสังคมและชุมชน

- การช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส รวมถึงการบริจาคสิ่งของและอาหาร แก่บ้านพักเด็กและสถานสงเคราะห์ เป็นการสร้างทุนทางสังคม และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน

- การปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวสะท้อนแนวคิด “จิตสาธารณะ” ที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น “สังคหวัตถุ 4” (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา) อันเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ

1.3 บทบาทของเครือข่ายและแกนนำชุมชน

- การที่ชุมชนเสาธงทองมีคณะกรรมการชุมชน แกนนำชาวบ้าน และองค์กรเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทำให้กิจกรรมจิตอาสามีความต่อเนื่องและสามารถบูรณาการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- สิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (ที่เน้นการเสริมพลังให้ประชาชนเป็นเจ้าของการพัฒนา

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาของชุมชนเสาธงทอง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นตัวอย่างของความเสียสละ และการผสมผสานกันระหว่างหลักธรรมพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนในความร่วมมือ ที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือกันอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ทั้งยังสะท้อนว่างานด้านจิตอาสาเป็นพลังทางสังคมที่สามารถขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในระดับชุมชนได้อย่างแท้จริง

2. หลักสาราณียธรรม 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักธรรมที่มีโครงสร้างอันนำไปสู่ความสามัคคีของหมู่คณะ หรือชุมชน มีความสำคัญระดับปัจเจกบุคคล คือ เป็นการขัดเกลาจิตใจออกจากจิตใจของบุคคลผู้ปฏิบัติ และในระดับสังคม สามารถก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะนั้น ๆ และเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ทำให้เกิดความสุขจิตทั้งทางกาย วาจา และใจ ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม เมตตาจริกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญตา ระดับสมาธิ คือ เมตตาโมกกรรม และระดับปัญญา คือ ทิฏฐิสามัญญตา นอกจากนี้หลักธรรมที่สัมพันธ์กับหลักสาราณียธรรม หลักธรรมที่สนับสนุนและสัมพันธ์กับหลักสาราณียธรรมในพระพุทธศาสนามีอยู่มากมายหลายหมวดหมู่ เมื่อพิจารณาหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อการอยู่ร่วมกันภายในสังคมอย่างสงบสุขและมีความสัมพันธ์โดยเข้าไปสนับสนุนหลักสาราณียธรรมมีองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่

2.1 เมตตาทายกรรม คือ การตั้งใจที่ประกอบด้วยเมตตาทายกรรมในเพื่อนมนุษย์ คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ ผ่านการแสดงกิริยาอาการสุภาพ อ่อนโยน เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับ

2.2 เมตตาจริกรรม คือ การตั้งใจที่ประกอบด้วยเมตตาจริกรรมในเพื่อนมนุษย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ ไม่มีโทษ แนะนำสั่งสอน ตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพไพเราะ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับ

2.3 เมตตาโมกกรรม คือ การตั้งใจที่ประกอบด้วยเมตตาโมกกรรมในเพื่อนมนุษย์ การคิดถึงบุคคลอื่นด้วยจิตที่ปรารถนาให้เขามีความสุข คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน

2.4 สาธารณโภคีตา คือ การแบ่งปันทรัพย์สินให้กับผู้อื่นโดยไม่เลือกบุคคล แม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงไว้แต่ผู้เดียว มีน้ำใจนำไปแจกจ่ายแบ่งปันให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

2.5 สีสสามัญญตา คือ การปฏิบัติตนตามระเบียบปฏิบัติเสมอเหมือนกับบุคคลอื่น มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2.6 ทัศนวิสัยสามัญญตา คือ การมีความเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม (สัมมาทิฐิ) เสมอเหมือนกับผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง พร้อมทั้งมีปัญญาในการแก้ไขปัญหา

3. การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากน้ำ จังหวัด นครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า เป็นการนำหลักสาราณียธรรม 6 มาส่งเสริมการทำงานจิตอาสาของชุมชนเสาชิงช้า ในการแก้ปัญหการใช้กิริยามารยาทที่ไม่เหมาะสม ด้วยการนำหลักสาราณียธรรมมาส่งเสริมเป็นผลให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม มีการพัฒนาการใช้กิริยามารยาทดีขึ้น เช่น การแสดงออกผ่านพฤติกรรมทางกายด้วยความเรียบร้อย ทางวาจาคำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานขึ้น ทางจิตใจคิดดีคิดให้ทุกคนที่ประสบภัยให้พ้นทุกข์ มีระเบียบวินัยมากขึ้นและมีความเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการอันจะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์ ขจัดปัญหาความแตกแยกในชุมชนให้ลดน้อยลง เป็นที่ประจักษ์ว่า หลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้น ไม่ล้าสมัย นำมาใช้ก่อให้เกิดความสุขร่มเย็นแก่ปัญหาในสังคม ชุมชนลดลงได้ ซึ่งหัวใจสำคัญของหลักสาราณียธรรม 6 คือเป็นตัวเชื่อมโยงความสามัคคีปรองดองในการแสดงออกถึงหน้าที่และความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนการทำงานด้านจิตอาสาในสังคม จัดเป็นการปฏิบัติต่อกันเพื่อความสามัคคีอยู่ร่วมกันในสังคมมีความเห็นใจกัน และมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทำให้เกิดความระลึกถึงกันสร้างสรรค์ให้เกิดความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค ก่อให้เกิดประโยชน์กับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมต่อไป ซึ่งพบว่าการปฏิบัติทำหน้าที่จิตอาสาของชุมชนเสาชิงช้า ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน ให้เกิดประโยชน์ โดยเห็นได้จากแสดงออกถึงกิริยามารยาทที่เหมาะสม มีความเมตตา พูดด้วยวาจาประกอบด้วยความเมตตา สามารถช่วยผู้ประสบภัยให้มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไปอีกทางหนึ่ง และต้องประกอบไปด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวาจากรรม เมตตามโนกรรม มีศีล มีปัญญาพร้อมที่จะช่วยเหลือด้วยความจริงใจ เต็มใจเพื่อความสุขของผู้ได้รับได้ช่วยเหลือ

การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากน้ำ จังหวัด นครศรีธรรมราช สามารถแก้ปัญหาของชุมชนด้านขาดการเสียสละอุทิศตนของจิตอาสา ด้านเมตตากรรม ตั้งเมตตากรรมในเพื่อนด้วยกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจแสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้า และลับหลัง ด้านเมตตาวาจากรรม ตั้งเมตตาวาจากรรมในเพื่อนด้วยกันและผู้รับบริการทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สักสอน แนะนำตักเตือน ด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือทั้งต่อหน้าและลับหลัง ด้านเมตตามโนกรรม ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนมนุษย์และสมาชิก ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันมองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ด้านสาธารณโภคีตา ได้สิ่งของใดมาก็แบ่งปัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาแม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน ด้านศีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนสมาชิกทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่ยังเกลียดชังของหมู่คณะ ด้านทัศนวิสัยสามัญญตา มีทัศนวิสัยดีงามเสมอกันกับเพื่อนสมาชิกทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ เห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการ อันจะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์ ขจัดปัญหา เพื่อความสุขแก่สังคม ชุมชน และประเทศชาติต่อไป นอกจากนี้ การปฏิบัติภารกิจต่อบุคคลผู้ประสบภัยในเวลามีเหตุการณ์อะไรต่างๆ ควรหันหน้ามาพูดจาปรึกษาหารือกันปรับความเข้าใจกัน ในฐานะจิต

อาสา ต้องรู้จักใช้กิริยามารยาทที่รู้จักยับยั้งความคิด ก่อนจะพูด จะทำ จะคิด เมื่อให้บริการแก่ประชาชน ดังนั้น คำพูดการใช้วาจาไพเราะเหมาะสมในการทำงานและร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงาน ไม่นิ่งนอนใจเมื่อมีการประสานงานขอความช่วยเหลือ

อภิปรายผล

1. แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาของชุมชนเสาธงทอง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการดำเนินงานภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับความมีจิตอาสาที่มีรากฐานจากแรงจูงใจทั้งภายใน เช่น ความเมตตา ความสุขจากการช่วยเหลือผู้อื่น และแรงจูงใจภายนอก เช่น การยกย่องชมเชย การได้รับโอกาส ผ่านการเสียสละ เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องการขาดความสามัคคี และความขัดแย้งจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน นำไปสู่การบรรเทาทุกข์ของประชาชน โดยหลักการปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน สังคม และประเทศชาติ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน โดยถือประโยชน์ส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน ทำงานด้วยความอุทิศตนเสียสละ กระตือรือร้น เอื้ออาทร บริสุทธิ์ใจ และมีศรัทธามั่นคงที่จะช่วยเหลือหรือบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น ช่วยให้บุคคลรู้สึกว่ามีคุณค่า และมีความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรศิริ ไม้ทอง ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ของเยาวชนนานาชาติ” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชน นานาชาติตั้งอยู่บนฐานคติเดียวกัน คือ ความรักและความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ โดยมีปัจจัยที่ส่งผล ต่อพฤติกรรม คือ บริบทประเทศ ครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อ (อรศิริ ไม้ทอง, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ ได้วิจัยเรื่อง “การให้ความหมายพฤติกรรมจิตอาสาและกระบวนการขัดเกลาสังคมที่เสริมสร้างพฤติกรรมจิตอาสา ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี” ผลการวิจัยพบว่า ความหมายของจิตอาสา คือ การช่วยเหลือผู้อื่น และสังคมด้วยความเต็มใจ สมัครใจ การนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การทำงานจิตอาสา ประกอบด้วย การวางแผน การลงมือทำ การติดตาม และประเมินผล ในลักษณะของผู้ที่มีจิตอาสา คือ เป็นผู้ที่มีจิตใจเสียสละ โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ และทำแล้วไม่คิดว่าสิ่งนั้นเป็นภาระงาน แต่ทำจากความพึงพอใจและสมัครใจ โดยแสดงพฤติกรรมคือ มีความตระหนักรู้ คำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวม และสังคมเป็นหลัก มองเห็นคุณค่าของการเอาใจใส่ดูแลรักษาสิ่งที่เป็นของส่วนรวม และ 2) ปัจจัยการขัดเกลาทางสังคมคือ กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่บุคคลในสังคมได้รับการอบรมสั่งสอน และถ่ายทอดปลูกฝังวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ 1) สถาบันครอบครัว 2) สถาบันการศึกษา 3) กลุ่มเพื่อน 4) สถาบันสื่อสารมวลชน และ 5) สถาบันศาสนา ผ่านกระบวนการคือ การอบรมสั่งสอนด้วยวาจา การเป็นแบบอย่าง การลงโทษ การสร้างแรงจูงใจด้วยการให้รางวัล สร้างกฎเกณฑ์ หรือข้อตกลงร่วมกัน และการให้เรียนรู้ด้วยตนเอง (ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ, 2564)

2. หลักสารณียธรรม 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นระบบการประพฤติปฏิบัติสำคัญที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่อาศัยร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างผาสุก เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เป็นเครื่องเตือนสติให้เกิดความตระหนักรู้และความสำคัญของความสามัคคีที่ต้องนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต และเมื่อสามารถพัฒนาปรับปรุงและประยุกต์ให้ได้ผลดีแล้ว จึงนำไปเผยแผ่ แบ่งปัน ถ่ายทอดให้

คนใกล้ชิด และชักชวนเพื่อนมนุษย์ในสังคมให้ปฏิบัติตามด้วยการส่งเสริมหลักสาราณียธรรม 6 ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมที่เราอยู่ร่วมกันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการเพรียว อดตานุรโก (พาลกระโทก) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าหลักสาราณียธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรมนี้ เป็นหลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคมอันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติ ความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายทั้งปวง สังคมที่เราอยู่ในปัจจุบันนี้คงจะมีความสุขและน่าอยู่มากกว่านี้ยิ่งนัก ถ้าหากว่าคนไทยทุกคนเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่าง ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันให้กำลังใจซึ่งกันและกันและรู้จักการให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลา ขอให้ทุกท่านมาร่วมมือกันพัฒนาสังคมของพวกเราให้มีความอบอุ่นและน่าอยู่กันเถิด โดยการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นในสังคมแล้วพวกเราจะได้พบกับสันติภาพและความอบอุ่นที่แต่ละคนก็ปรารถนาและใฝ่ฝันหาอยู่ตลอดมา (พระอธิการเพรียว อดตานุรโก (พาลกระโทก), 2566)

3. การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การนำหลักสาราณียธรรม 6 มาใช้ในการปฏิบัติงานจิตอาสาของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถแก้ปัญหาได้ดังนี้ คือ 1) การใช้หลักเมตตาทายกรรม เมตตาจริกรรม และเมตตาโมกกรรม สามารถแก้ปัญหาด้านการใช้กีฬามารยาทไม่เหมาะสมต่อสังคมส่วนรวม ทำให้ชาวชุมชนรู้จักใช้กีฬามารยาทดีทั้งทางกาย ผ่านการแสดงพฤติกรรมที่เรียบร้อยต่อผู้อื่น ไม่ใช้ความรุนแรง ทางวาจา ทำให้พูดไพเราะอ่อนหวาน เกิดความรักใคร่กลมเกลียวกัน และทางจิตใจ ทำให้มีจิตเมตตาจิตช่วยเหลือเพื่อมนุษย์ 2) การใช้หลักทวิญญูสามัญญตาและสีลสามัญญตา สามารถแก้ปัญหาด้านขาดความสามัคคี ทำให้ชาวชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมมีความเห็นใจกัน และมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทำให้เกิดความระลึกถึงกันสร้างสรรค์ให้เกิดความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค 3) การใช้หลักสาราณียธรรม 6 ทำให้ชาวชุมชนสามารถรู้จักการแบ่งปันนำไปสู่การแก้ปัญหาด้านขาดการเสียสละอุทิศตน เป็นผลให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น มีการอุทิศตนเอง ทรัพย์สิน เวลา เพื่อการทำงานมากขึ้น มีผลงานออกมาดีขึ้น ไม่ก่อให้เกิดปัญหาภายในองค์กร ชุมชนและสมาชิกด้วยกัน และระหว่างองค์กรลดลง นำไปสู่การสร้างค่านิยมการเป็นผู้นำที่มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคมส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วงษ์ศิริ เรื่องศรีและคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในบริบทชุมชนประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย มี 8 ด้าน คือ 1) เกิดมาจากปัญหาและความจำเป็นของชุมชน 2) ผู้นำจิตอาสา มีภาวะผู้นำตามธรรมชาติ 3) การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 4) ตั้งอยู่บนรากฐานต้นทุนทางสังคม 5) การสื่อสารเชิงบวก 6) มีหลักธรรมตามหลักทางศาสนาเป็นแนวปฏิบัติ 7) มีจิตสำนึกสาธารณะ และ 8) กิจกรรมมีความต่อเนื่อง และแนวทางการพัฒนาเป็นกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มี 5 ประการ คือ 2.1) การประเมินความต้องการและความจำเป็น 2.2) การค้นหาแกนนำผู้นำรุ่นใหม่ 2.3) การใช้บริบทชุมชนเป็นพื้นฐาน การเสริมศักยภาพ 2.4) การดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน และ 2.5) การประเมินผลและวางแผนยกระดับ และ 3) พัฒนาข้อเสนอแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มี 5 ขั้นตอน คือ 1) ภาวะผู้นำและการสร้างความไว้วางใจ

2) การวางแผนการทำงานที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชุมชน 3) การเรียนรู้บนฐานบริบทชุมชน 4) การสื่อสารที่ทันสมัยแต่พอเพียง และ 5) การสรุปและปรับปรุงงาน (วงศ์สิริ เรืองศรี และคณะ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการพัฒนาตามสาราณียธรรม 6 เป็นแนวทางสำคัญคือ 1) แนวทางของการใช้เมตตาภาวกรรม ด้วยการไม่เบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยแสดงกิริยาอาการสุภาพ และมีมารยาท 2) แนวทางการใช้เมตตาวัจกรรม ตั้งเมตตาวัจกรรมในเพื่อนด้วยกัน และผู้รับบริการทั้งต่อหน้าและลับหลังคือช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือน ด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือผู้อื่นอย่างจริงใจ 3) แนวทางการใช้เมตตาภวนกรรมเพื่อการพัฒนาขั้นสูงในเพื่อนมนุษย์และสมาชิก คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อคนในสังคม 4) แนวทางการใช้หลักสาราณโภคิตา ด้วยการแบ่งปันสิ่งของที่ได้อะไรมา แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคด้วยกัน 5) แนวทางการใช้หลักศีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิเสมอกันกับเพื่อนสมาชิกทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ 6) แนวทางการใช้หลักทักขิสามัญญตา มีทักขิธรรมเสมอกันกับเพื่อนสมาชิกทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ เห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการ อันจะนำไปสู่ความหลุดพ้น ล้นทุกข์ ขจัดปัญหา เพื่อความสุขแก่สังคมชุมชน และประเทศชาติต่อไป ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาด้านจิตอาสาของชุมชนได้ผลดีนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนร่วมกับครอบครัว ชุมชน หน่วยงานราชการ และพระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชน โดยสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนเกิดความยินดี พอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ตระหนักถึงความสำคัญ ของการส่งเสริมการทำงานจิตอาสาของบุคลากรในหน่วยงานหรือที่ตนมีความเกี่ยวข้องกับตนเอง สามารถที่จะนำไปสู่ชุมชนที่สามัคคี เข้มแข็ง ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นหน่วยงานแห่งการเรียนรู้พึ่งตนเองได้ บนพื้นฐานของความรัก ความเสียสละ สื่อสารกันด้วยความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจกัน และมีท่าทีที่ความเป็นมิตรต่อกันและกัน จึงนำความสุขสันติส่งมาให้ จึงสามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดให้พึ่งพาตนเองให้ได้จริง และมีการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรมควบคู่กับหลักธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนที่แท้จริงของชีวิตในสังคมอุดมปัญญา และสังคมอุดมสุขได้ต่อไป นอกจากนี้ยังมี ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปคือ 1) ศึกษาการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาด้วยหลักสาราณียธรรม 6 2) ศึกษาวิเคราะห์หลักสาราณียธรรม 6 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ประกอบการอาชีพของสมาชิกในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา สุวรรณศรี. (2562). การพัฒนาจิตอาสาในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ. (2564). การให้ความหมาย พฤติกรรมจิตอาสาและกระบวนการขัดเกลาสังคมที่ เสริมสร้าง พฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. ใน วารสาร สังคมศาสตร์และ วัฒนธรรม, 5(2), 36-52.
- เทศบาลเมืองปากพอง. (2566). แผนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองปากพอง ทั้ง 22 ชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2568 จาก https://www.pakphanangtown.go.th/citizen_guide/detail/136
- ประพิพรรณ ภาณุวัฒน์. (2556). จิตอาสา คือดอกไม้ที่ไม่ให้ผล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิชย์ จำกัด.
- พระอธิการเพ็ญ อดิตานุกโร (พาลกระโทก). (2566). ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าหลักสราณียธรรมใน พระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วงศ์สิริ เรืองศรี และคณะ. (2565). การเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในบริบทชุมชนประเทศ ไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(7), 16-32.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2567). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570), ราชกิจจานุเบกษา 139 ตอนพิเศษ (1 พฤศจิกายน).
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2542). คำถาม-ตอบปัญหาทางพระพุทธศาสนา เล่ม ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหามกุฏ ราชวิทยาลัย.
- อรศิริ ไม้ทอง. (2564). กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ของเยาวชนนานาชาติ. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.